

Oxfordgruppen/Moralsk Opprustning 50 år i Norge:

«Veldig tilstrømning til møtene i går. 2000 i Bragernes kirke. 600 i Børsen. 3—400 i Bragernes bedehus. En time før var alle sitteplasser fylt.» Dette sto i Drammens Tidende 15. desember 1934. Overskriften var «Oxfordbevegelsen i Drammen.» Ronald Fangen og professor Mowinckel talte. Aftenposten ett år senere (4. desember, 1935): «Landsvekkelse, den største kristelige bevegelse i Norges historie.» En overskrift som vekket debatt, som alt annet omkring Oxfordgruppen.

■ Einar Engebretsen

Det var Høyre-mannen Carl J. Hambro som inviterte gruppens ledere med presten Frank Buchman i spissen, til Norge. De hadde lært hverandre å kjenne i Genève, da Hambro var medlem av Folkeforbundets presidium. Hambro erfarte i Genève at problemene rundt konferansebordet kunne være større enn de på konferansebordet. Fordommer, prestisje, frykt og maktbegjær stengte for praktiske politiske løsninger nasjoner imellom. Hambro så Oxfordgruppen som et nødvendig redskap til «spadearbeide med individer». Et grunnlag for å løse de store problemer.

Stikkord fra gruppebevegelsens terminologi var åpenhet, teamwork ikke hvem som har rett, men hva som er rett; når mennesker lytter, taler Gud, når mennesker adlyder, handler Gud, når mennesker forvandles, forvandles nasjoner; begynn med deg selv.

I «Tidens Tegn» 2. november 1934 skriver Ronald Fangen: «Gruppebevegelsen er all kompromisskristendoms fiende. Den peker på én vei: Korsets vei. Den krever ubetinget overgivelse. Den stiller opp kristendommens absolutte krav, samlet i fire punkter: absolutt ærlighet, renhet, uselvskhet og kjærlighet.»

Motstand

Ole Hallesby mente at Oxfordgruppen virket korsløs. Krefter innen arbeiderbevegelsen var redd for at konsentrasjonen om personlig forvandling og moralske holdninger skulle tåkelegge klassekampen. Dagbladet sjikanerte bevegelsen fra første stund. «En frelsesarmé for overklassen». Helge Krogh, Heiberg og andre

kontakt med Oxfordgruppebevegelsen.»

Da dr. Frank Buchman døde i 1961, gikk lederskapet til den engelske journalisten Peter Howard. Da Howard gikk bort i 1965, oppsto en lederkrise i bevegelsen. I dette vakuum og før dagens kollektive lederskap var vokst fram, dannet en av Buchmans nære medarbeidere i USA, Blanton Belk, en kor-bevegelse for ungdom — «Sing Out», senere omdøpt til «Up With People», etter tittelen på en av deres sanger. Belk tok med seg en håndfull tidligere heltidsarbeidere i MRA (Moral Re-Armament) og med sine erfaringer i kontaktskapende arbeid og organisasjon mobiliserte de tusenvis av unge mennesker. De kuttet senere forbindelsen og røttene med Moralsk Opprustning, som de mente var blitt for dogmatisk og tungrodd. Andre på sin side mente at saltet var gått ut av budskapet i danselsen av «Up With People».

Oberst

Han skjøv brillene opp i pannen, lente seg tilbake i stolen og gransket meg. Jeg ante ikke hva han tenkte, men visste hvem han var: Sekretær i Østfold Faglige Samorganisasjon, tidligere klubbformann på Borregaards fabrikk i Sarpsborg, en av grunnleggerne av Norges Kommunistiske Parti i 1923, oberst i den Røde Armé — æresoberst — en tittel han fikk da han ledet en delegasjon til Komintern i Moskva og i den sammenheng talte til det Sjøogorske Kavaleriregiment. Talene — han holdt flere — var en del av Sovjet-soldatenes ideologiske trening. Temaet var: «Den uovervinnelige Røde Armé som sikrer revolusjonens seierrike fremmarsj i verdensmålestokk.» (Hans Bjerkholt's sønn, Frank, ble senere utenriksredaktør i

Tidligere æresoberst i Den Røde Armé, Hans Bjerkholt (med briller) sammen med artikkelforfatteren, som oversatte for ham under et møte med USAs utenrikskomité i Washington i 1951. Bjerkholt har på bildet nettopp talt til en kongress på Mackinac Island, Michigan. I sin tale sa han at enhver som klynger seg til avlegs idéer — enten han er marxist eller kapitalist — er en reaksjonær. Moralsk Opprustning er det grunnlag for mellomfolkelig fellesskap som vår verden trenger.

Vekkkelse til glede og forskrekkelse

Vakkelse til glede og forskrekkelse

Motstand

Ole Hallesby mente at Oxfordgruppen virket korsløs. Krefter innen arbeiderbevegelsen var redd for at konsentrasjonen om personlig forvandling og moralske holdninger skulle tåkelegge klassekampen. Dagbladet sjikanerte bevegelsen fra første stund: «En frelsesarmé for overklassen». Helge Krogh, Heiberg og andre dyppet sine pinner i galde.

Ronald Fangen svarte: «Det er vanskelig å forstå hva man har å utsette. De som til stadighet har skjelt ut overklassen, har vel ikke så meget imot at den blir «forvandlet» etter bjergprekenens idealer.» (Tidens Tegn nov. 1935).

Biskop Berggrav, som til å begynne med møtte bevegelsen med skarp, men konstruktiv kritikk, skriver i «Kirke og Kultur» i 1936: «Det ble en ny atmosfære i landet takket være gruppen, en endring av hele det åndelige livs situasjon.»

Ringvirkninger

Det å vurdere en åndelig og moralsk bevegelses effekt på et samfunn med bare ord som redskap, er like enkelt som å fylle frisk luft i et badekar. Umulig, men verd et forsøk.

For eksempel: Ville Modum Bads Nervesanatorium blitt virkelighet uten Oxfordgruppen? Einar Lundby fant det utadvendte, åpne og glade kristenliv, den engasjerte og livsforvandlerende sjelesorg i sitt møte med gruppen. Dette var avgjørende redskap i det fellesskap som han og Dr. Gordon Johnsen skapte. Begge fikk impulser fra Oxfordgruppen.

Min svigerfar, Kjell Lund, hadde neppe påtatt seg vervet som styreformann i de første tungrode 15 år av Nervesanatoriets oppbygging, hadde det ikke vært for hendelser på Modum Bad før Nervesanatoriets tid. Mine svigerforeldre kom dit til et av de mange Oxford-gruppemøter som ble holdt der før krigen. Der og da overga de sine liv til Gud. Det forandret meget.

I de mange år Nervesanatoriets styremøter ble holdt i mine svigerforeldres hjem, fant jeg at et flertall av styremedlemmene hadde røtter i gruppebevegelsen.

Nylig spurte jeg Gulbrand Øverby hvilken betydning hans og Else Marie Skards engasjement i Oxfordgruppen/Moralsk Opprustning har hatt for deres initiativ til og forming av Misjon bak Jernteppet. Svaret var klart — det ville ikke ha vært noen Misjon bak Jernteppet uten det. For noen år siden fikk AA-bevegelsen (Anonyme Alkoholikere) utgitt en bok om sitt arbeid på Dreyers forlag. I forordet leser vi: «Den gnisten som skulle flamme opp i den første AA-gruppen, ble tent i Akron, Ohio, i juni 1935 under en samtale mellom en aksjemegler fra New York og en Akron-lege. Seks måneder tidligere var aksjemegleren blitt kvitt sin drikketvang ved hjelp av en plutselig åndelig opplevelse etter et møte med en alkoholikervenn som på den tiden hadde vært i

grunnleggerne av Norgs kommunistiske Parti i 1923, oberst i den Røde Armé — æresoberst — en tittel han fikk da han ledet en delegasjon til Komintern i Moskva og i den sammenheng talte til det Sjøgorske Kavaleriregiment. Talene — han holdt flere — var en del av Sovjet-soldatenes ideologiske trening. Temaet var: «Den uovervinnelige Røde Armé som sikrer revolusjonens seierrike fremmarsj i verdensmålestokk.» (Hans Bjerkholts sønn, Frank, ble senere utenriksredaktør i Morgenbladet.)

Da jeg traff Hans Bjerkholt, var samtaleemnet Oxfordgrup

pen/Moralsk Opprustning. Bjerkholt var innbudt til det internasjonale konferansesentret for MRA i Caux, Sveits. Han var mildest talt skeptisk, naturlig nok. Men nysgjerrig. Nylig var en som sto ham nær, blitt forvandlet. En forandring som drastisk preget omgivelsene til det bedre. Inntil da hadde Bjerkholts filosofi vært: «Bare ved å forandre de ytre strukturer, de økonomiske forutsetninger, vil mennesket forandre sine holdninger. Bare da ville drømmen om et samfunn hvor man yter etter evne og mottar etter behov, bli virkelig.»

Men tvilen hadde meldt seg. Utviklingen i Sovjet og andre steder tydet ikke på at denne teorien holdt. Bjerkholt dro til Caux. Etter noen dager holdt han en tale som vakte stor oppsikt i NKPs ledelse og i norske massemedia. «En historisk begivenhet — kommunister fra Østfold forkynner en ny tro», sto det i Kongsberg Blad (oktober 1950). Tre år senere skriver «Verdens Gang»: «Kjente kommunister faller fra — partiet i full oppløsning. Skredet begynte da den tidligere kommunist Hans Bjerkholt ...» osv.

Bjerkholts mål var ikke å «oppløse partiet», men å gi sine partikamerater en «større dimensjon». Partiets Sentralledelse innkalte Bjerkholt til møte (21. okt. 1950), hvor han skulle stå til rette for sitt nye syn, i første rekke klarlegge sin holdning til klassekampen. Den 24. november 1950 skriver Hans Bjerkholt et lengre brev til sentralstyret i NKP og utfordrer dem til å ta inn over seg de fire moralske absolutte normer. Og han fortsetter, «Man kan ikke gjøre slutt på hat ved å organisere hat, man kan ikke skape frihet ved å undertrykke folk som tenker annerledes. Jeg ser i MRA en mulighet til å mobilisere de progressive, skapende krefter i alle mennesker. Besvare ethvert problem i ærlig samarbeid.»

NKPs ledelses innbitte kamp mot denne «nye dimensjon» resulterte direkte og indirekte i at Bjerkholt og et tredvetall av hans kamerater forlot partiet. NKPs distriktstyre i Østfold med sin base i Sarpsborg måtte flyttes til Moss.

Gruppebevegelsen, som noen år tidligere ble beskyldt for ensidig å konsentrere seg om overklassen og vinne de rike i samfunnet, ble nå beskyldt for ensidig å konsentrere seg om «proletariatet» og vinne kommunister for sin sak.

Følgende sitat er fra en helsides artikkel i Drammens Tidende 12. desember 1934, skrevet av redaktør Helge Wellejus, etter hans første møte med Frank Buchman på Holms Hotell, Geilo:

«Med Buchman på talerstolen regner det med spørsmål over forsamlingen. Han tegner en situasjon opp. Kort og knapt. Så et spørsmål. Det gjentas. Ubehagelig nærgående. Men alltid noe som kommer alle ved. Han utesker gjerne tilsvaret. Men han griper det i luften. Vender det lynsnart. Og prosjektet borer seg inn i hjernebarken.

Han appellerer aldri til følelssvingninger. Det hender ofte at en

som kommer utenfra blir beveget. Da er Oxford-folkene på vakt. De griper første anledning til en morsomhet. Salen fylles med latter ...

Man aner sammenhengen. Freud er en skolegutt ved siden av dette. Men det er ikke det minste mystikk eller psykoanalytisk ved hele saken. Alt er genialt selvfølgelig. Forsamlingen blir nemlig tvunget til å arbeide levende med hele tiden. Må hele tiden ta standpunkt for eller imot ...»

Hundretusener av mennesker fra alle kontinenter har besøkt MRAs internasjonale senter i Mountain House, Caux i Sveits. Helga Landmark fra Ringerike har vært en god vertinne for dem alle.

Da Dalai Lama, Tibets leder, tok del i de internasjonale MRA konferanser i Caux 1983, og da hans nære medarbeidere var noen uker i Caux i 1984 før de reiste videre til Peking for å forhandle med kineserne om Tibets fremtid, så var det Helga fra Ringerike som laget deres måltider, sørget for at de fikk den sortens mat de skulle ha, på det tidspunkt buddhistiske munkene spiser.

Ca. 3000 mennesker har årlig

tatt del i sommerkonferansene i Caux siden 1946. Ordførerne i både Hiroshima og Nagasaki, med et følge på 70 japanere som hadde overlevd atombomben, ankom til Caux bare få år etter katastrofen. De kom for å finne legedom, forsoning med sine tidligere fiender og et håp for fremtiden.

Etterkrigstidens tyskere og franskmenn med Kansler Adenauer og den franske utenriksmi-

nister Robert Schuman i spissen tok del i Caux-konferansene. Adenauer understreket mer enn en gang MRAs «usynlige, men effektive» medvirkning til forsoningen mellom Frankrike og Tyskland.

Senere ble Caux senter for en dialog mellom representanter for kolonimaktene og frigjøringsbevegelser i Afrika og Asia. I flere tilfelle åpnet disse møtene for en

ikke-voldelig vei til uavhengighet.

I hjertet av dette har Helga fra Ringerike administrert kjøkkenet i Caux med 40 andre frivillige. Lange dager, hardt arbeid, ingen lønn. Hun gjør det med humør og glede i vissheten om å bli brukt til å bringe Guds livsforvandlerende kraft til en menneskehet i nød. Helga er en av mange.

Da Carl J. Hambro var i USA i 1944, skrev han i forordet til en

bok: «De som med åpen sjel og åpent sinn så hvordan Frank Buchmans lag arbeidet, følte overfor dem noe som kanskje kunne være uttalt med de ord Chesterton engang sa i en annen forbindelse: «De ble fornektet av sine barn og angrepet av dem som skrev deres biografier. De fikk latteren over seg, de fikk skjellsord etter seg — og de fikk rett.»